

Helsingin lahokavio- sammalselvitys 2017

Olli Manninen

Helsinki

Kaupunkiympäristön julkaisuja 2017:8

Helsingin lahokavio- sammalselvitys 2017

Olli Manninen

Julkaisija | Helsingin kaupunki / kaupunkiympäristön toimiala
Kuvat | Olli Manninen
ISBN | 978-952-331-350-7
ISSN | 2489-4230

Sisällys

Yhteenveto.....	4
Sammanfattning	5
Summary	5
1. Johdanto.....	7
2. Lahokaviosammalen ekologiasta	8
3. Lajin havainnointi ja kartoitusmenetelmät	9
4. Lajin suojelu ja huomioon ottaminen erityisesti kaupunkialueella.....	11
5. Tulokset	12
5.1 Lajin esiintymät.....	12
5.2 Esiintymien kuvaukset	12
5.2.1 Isosaari.....	12
5.2.2 Haltiala pohjoinen	13
5.2.3 Paloheinä	14
5.2.4 Patolan metsä eteläinen	14
5.2.5 Ilmala eteläinen	15
5.2.6 Ilmala pohjoinen	15
5.2.7 Siliuksenmäki	15
5.2.8 Stansvik.....	16
5.2.9 Rajatorppa.....	16
5.2.10 Heinämiehentien metsä	17
5.2.11 Aku Korhosen tien metsä	17
5.2.12 Haltiala eteläinen	17
5.2.13 Haltiala itäinen	18
5.2.14 Haltiavuori pohjoinen	18
5.2.15 Paloheinä läntinen	18
5.2.16 Mustavuori lounainen.....	19
5.2.17 Meri-Rastila	19
5.2.18 Pihlajamäki pohjoinen	20
5.2.19 Masaanikujan rantametsä	20
5.2.20 Henrik Borgströmin puisto	22
5.2.21 Aittasaari eteläinen	22
5.2.22 Herttoniemen metsä pohjoinen	23

5.2.23 Takametsä.....	23
5.2.24 Maunulanpuisto eteläinen	24
5.2.25 Maunulanpuisto läntinen	25
5.2.26 Maununneva eteläinen.....	26
5.2.27 Landbo läntinen	28
5.2.28. Storträsk eteläinen.....	28
5.2.29 Landbo luoteinen	28
5.2.30 Gumböle.....	29
5.2.31 Storängen eteläinen.....	29
5.2.32 Landbokärr	29
Kirjallisuus.....	30

Liite 1 Kartta

Yhteenvedo

Lahokaviosammal (*Buxbaumia viridis*) on maassamme äärimmäisen uhanalaiseksi (CR) vuonna 2010 luokiteltu lehtisammallaji. Se on myös EU:n luontodirektiivin liitteen II mukaan suojeltava laji sekä luonnonsuojeluasetuksen mukaan erityisesti suojeltava laji.

Lahokaviosammalen esiintymiä kartoitettiin Helsingissä huhtikuussa ja lokakuussa 2017 yhdeksän maastopäivän ajan. Kartoituskohteiksi valittiin lajille potentiaalisiksi arvioituja metsäkohteita ympäri kaupunkia.

Tavoitteena oli parantaa tietämystä tämän vastikään uudelleen Helsingistä löytyneen sammalen levinneisyydestä ja ekologiasta Helsingissä. Kartoituksen perusteella saadaan kohtalaisen hyvä käsitys lajille tärkeimmistä metsäalueista Helsingissä. Tietoa tullaan käyttämään hyväksi kaupunkisuunnittelussa ja luonnonsuojelusuunnittelussa.

Maastokartoitusten aikana löydettiin yhteensä 27 uutta esiintymärunkoa, joista 20:a voidaan pitää erillisinä esiintyminä. Määrä oli kohteiden laatuun nähden varsin odotettu. Yhteensä aiemmin löytyneiden esiintymien kanssa on nykyisen Helsingin kunnan alueelta nyt 54 löytöä 32 erillisellä alueella. Helsingin metsät ovat varsin merkittävässä roolissa lajin koko Suomen levinneisyyttä ajatellen.

Lahokaviosammalhavainnoinnin lisäksi maastotöissä havainnoitiin jonkin verran muutakin harvinaista ja uhanalaista metsien lajistoa. Muutamista jäkälistä, sammalista ja lahottajasienistä saatiinkin merkittävää uutta tietoa. Nämä yhdessä aiemmin teetettyjen luontoselvitysten kanssa vahvistavat käsitystä Helsingin kuusivaltaisten vanhojen metsien suuresta merkityksestä uhanalaiselle metsälajistolle.

Lahokaviosammalen systemaattista kartoitustyötä ei Suomessa tehty samassa laajuudessa aikaisemmin. Raportissa hahmotellaan metodeja ja käytäntöjä tällaisten kartoitusten tekemiselle. Kirjoittajan omat maastohavainnot lajista Ruotsissa ja Suomessa ovat pohjana pohdinnoille lajin ekologiasta ja kartoittamisesta.

Sammanfattning

Grön sköldmossa (*Buxbaumia viridis*) är en bladmossa som klassades som akut hotad (CR) i vårt land år 2010. Den är också enligt bilaga II till EU:s naturdirektiv en art som kräver skydd samt enligt naturskydds-förordningen en art som kräver speciellt skydd.

Förekomsten av grön sköldmossa kartlades i Helsingfors i april och oktober 2017 under nio dagars fältarbete. Som kartläggningsobjekt valdes skogsområden runtom i staden som bedömdes vara potentiella för arten.

Målet var att få mer information om utbredningen av denna mossas som man nyligen funnit på nytt och dess ekologi i Helsingfors. Utifrån kartläggningen får man en tämligen bra uppfattning om de för arten viktigaste skogsområdena i Helsingfors. Informationen kommer att utnyttjas inom stadsplaneringen och planeringen av naturskyddet.

Under terrängkartläggningen hittades sammanlagt 27 nya förekomststammar varav 20 kan anses vara separata förekomster. Antalet var när det gäller kvaliteten på objekten mycket väntat. Sammanlagt med de tidigare funna förekomsterna har man nu i området för Helsingfors kommun hittat 54 förekomster i 32 separata områden. Helsingfors skogar spelar en mycket viktig roll när det gäller artens utbredning i hela Finland.

Utöver fyndet med grön sköldmossa observerade man under fältarbetena även andra sällsynta och hotade skogsarter. Man fick ny betydande information om några lavar, mossor och rötsvampar. Dessa tillsammans med tidigare gjorda naturutredningar stärker uppfattningen om att Helsingfors grandominerade gamla skogar är av stor betydelse för hotade skogsarter.

Man har inte tidigare gjort en systematisk kartläggning av grön sköldmossa i Finland i samma utsträckning. I rapporten skisseras metoder och praxis för dylika kartläggningar. Skribentens egna terrängfynd av arten i Sverige och Finland utgör grunden för reflektionerna över artens ekologi och kartläggning.

Summary

Green shield-moss (*Buxbaumia viridis*) is a bryophyte species that was classified as critically endangered (CR) in Finland in 2010. It is also a protected species according to Annex II of the EU Habitats Directive, and a species under strict protection according to the Nature Conservation Decree.

The occurrence of green shield-moss was surveyed in Helsinki in April and October 2017 over a total of nine field days. The sites surveyed consisted of woodland areas in the capital assessed as being potential habitats of the species.

The aim was to improve awareness of the distribution and ecology of the moss, which was only recently re-discovered in Helsinki. The survey provides a fairly good understanding of the most important woodland areas for the species in Helsinki. The information will be utilised in city planning and nature protection planning in the future.

The land surveys led to the discovery of 27 new trunks with green shield-moss, of which 20 can be considered separate occurrences. Considering the nature of the sites surveyed, the number was in line with expectations. Together with previously discovered occurrences, a total of 54 discoveries of green-shield moss have now been made in Helsinki in 32 separate areas. The woodland areas of Helsinki play a fairly major role as regards the species' overall distribution in Finland.

In addition to observations regarding green shield-moss, the surveys also led to a number of observations regarding other rare and endangered woodland species. As such, the survey provided valuable new information on several species of lichen, moss and rot fungus. Together with previously conducted nature surveys, these observations reinforce the impression of how important Helsinki's spruce-dominated old forests are for endangered woodland species.

No systematic surveys on the occurrence of green shield-moss have previously been conducted in Finland on this scale. Because of this, the report also describes methods and practices for conducting such surveys. The author's own field observations regarding the species in Sweden and Finland serve as the basis for discussion on the ecology and surveying of the species.

1. Johdanto

Lahokaviosammal (*Buxbaumia viridis*) on maassamme äärimmäisen uhanalaiseksi (CR) vuonna 2010 luokiteltu lehtisammallaji. Laji on myös EU:n luontodirektiivin liitteen II mukaan suojeltava laji sekä luonnonsuojeluasetuksen mukaan erityisesti suojeltava laji. Sen levinneisyys on Suomessa eteläinen, ilmeisesti hemiboreaaliselle vyöhykkeelle painottuva.

Helsingistä laji löydettiin ensi kerran vuonna 1863 Isosaaresta. Tämän jälkeen havaintoja lajista ei ilmeisesti tehty yli sataan vuoteen ja Isosaaren esiintymäkin oli tulkittu hävinneeksi.

Vuosina 2015-2016 tein lajista uusia löytöjä 14 rungolta kymmenestä erillisestä metsäkohteesta Helsingistä.

Ympäristökeskus tilasi lajin kartoituksia vuonna 2017 aiemmin kartoittamattomilta, potentiaalisilta alueilta Helsingissä. Kartoitusta varten rajattiin etukäteen potentiaalisia alueita lajille luontotietojärjestelmän ja karttatulkinnan avulla. Myös aiempia, yleisluonteisia maastokäyntejäni ja niillä tehtyjä huomioita käytettiin hyväksi kohteiden valinnassa.

Maastotyöt tehtiin yhdeksänä maastopäivänä huhtikuussa ja lokakuussa 2017, yhteensä maastotunteja kertyi noin 96. Neljänä päivänä mukana maastotoissa oli myös luontokartoittajaopiskelija Laura Ahopelto, yhtenä biologian opiskelija Maija Rozenfelde Latviasta. Pääpaino kohteiden valinnassa oli suojelemattomilla, lajille potentiaalisimmiksi katsotuilla alueilla.

Maastoretkillä merkittiin ylös myös jonkin verran muuta vanhan metsän ilmentäjälajistoa. Kääväkkäistä ja sammalista ja jäkälistä tulikin jonkin verran kiinnostavia havaintoja. Esimerkkeinä mainittakoon useat ruskopiilojäkälälöydöt (VU), harjaskääpä (VU), rakkosammal (RT), ja monet kuusimaapuiden kääväkkäät.

Tässä raportissa esitellään vuoden 2017 kartoituksen tulokset ja kaikki toistaiseksi tunnetut esiintymät Helsingissä. Kustakin esiintymästä kerrotaan perustiedot ja hahmotellaan esiintymän säilyttämiseksi tarvittavia toimenpiteitä.

2. Lahokaviosammalen ekologi- asta

Lahokaviosammal on kuusivaltaisten kosteiden vanhojen metsien laji. Se kasvaa pitkälle lahonneella, kostealla lahopuulla. Isäntäpuu on yleisimmin kuusi, mutta joitakin havaintoja on lähes kaikilta pääpuulajeiltamme. Suomesta havaintoja on ainakin haavalta, koivulta, tervalepältä, harmaalepältä, raidalta ja männyltä. Muutama havainto on myös elävien tai kuolleiden puiden läheisiltä kariekekasoilta, ilman selkeää yhteyttä lahopuuhun. Yksi esiintymä on kasvanut lahokannolla kasvaneen aniskäävän vanhalla itiömällä.

Luonnonkannot ja sahakannotkin ovat melko usein lahokaviosammalen kasvupaikkoja. Runsaimmat ja ehkä pitkäikäisimmät esiintymät on kuitenkin havaittu järeillä, sopivan kosteasti lahonneilla maapuilla. Lahopuu ei saa olla kokonaan peittynyt suurilla lehtisammalilla, vaan kostea puuainesta täytyy olla esillä, jotta lahokaviosammal menestyy. Pienempiä maksasammalleja havaitaan monesti samalla lahopuulla lahokaviosammalen lähellä.

Lahokaviosammalen lehdet ja versot ovat erittäin pieniä ja ne kehittyvät lahopuun sisällä ja pinnalla. Alkeisvarsikko valtaa tietyn alueen lahopuusta ja tuottaa sitten itiöpesäkkeitä sopivan hetken tullen. Suomessa näyttäisi siltä, että suurin osa itiöpesäkkeistä syntyy myöhäissyksyllä, talvehtii ja kypsyvät kevään-alkukesän aikana. Jotkut pesäkkeet nousevat vasta keväällä, ilmeisesti tosin vähemmistö kaikista pesäkkeistä. Itiöpesäkkeiden tuotolla näyttää olevan suuria vuosittaisia vaihteluita, riippuen arvatenkin ainakin kosteusolosuhteista kasvupaikalla.

Kuusivaltaiset lehtometsät, puronvarret, korvet, niiden reunukset ja varsinkin pohjoisrinteiden kosteahkot kangasmetsät ovat tyypillisiä kasvupaikkoja lahokaviosammalelle. Esiintymisalueella täytyy ilmeisesti olla jatkumo sopivan lahopuun suhteen ja jatkumo myös kostean pienilmaston suhteen. Tulvivien alueiden ajoittain veden alla olevilta rungoilta ei laji ole löytynyt.

Metsän hakkuut ja muut hoitotoimet saattavat helposti heikentää lajin esiintymisedellytyksiä. Suurin osa esiintymistä sijaitsee suhteellisen häiriintymättömissä ja luonnontilaisissa metsissä, joissa ei hakkuuta ole viime aikoina tehty. Asia ei ole kuitenkaan aivan yksioikoinen, koska jotkut havaitut esiintymät sijaitsevat kohtuullisen rankastikin hakatuilla metsäkuvioilla. Tietyissä tapauksissa hyvin kosteissa metsissä hakattujen puiden kannot ovat sopivia lajille, vaikka metsän rakenne olisi muuttunut huomattavastikin hakkuun myötä. Voi olla, että varsinkin pienaukkohakatut kosteat ympäristöt voivat toimia ainakin väliaikaisina esiintymispaikkoina lajille. Laajempien avohakkuiden lahopuuaineksella laji tuskin pystyy pitkällä aikavälillä säilymään. Varovaiset poimintahakkuutkaan eivät välttämättä dramaattisesti haittaa lajia, kunhan sopivaa lahopuuta edelleen on metsässä tarpeeksi. Sahakannot saattavat sitä paitsi toimia lajin kasvualustanakin. Rankemmat harvennukset ja systemaattinen kuolleiden puiden poisto vaikuttavat varmasti negatiivisesti useimpiin esiintymiin.

Lahopuun täytyy siis saada lahota melko stabiileissa oloissa ainakin kymmenen vuoden ajan, ennen kuin puu on tarpeeksi lahoa lajille. Samalla rungolla esiintymä voi elää ilmeisesti useita kymmeniäkin vuosia hyvissä olosuhteissa. Sopivien kosteusolosuhteiden ja oikealla tavalla tahtuvan lahoamisprosessin lisäksi rungot edellyttävät suurempien mekaanisten häiriöiden puuttamista. Kaupunkialueilla tämä seikka saattaa olla paikoin tärkeä esiintymistä rajoittava ja haittaava tekijä. Ihmisten ja lemmikkien aiheuttama runkojen repiminen, potkiminen ja tallaaminen saattaa

koitua lajin tuhoksi suhteellisen lähellä asutusta sijaitsevilla esiintymillä. Mainittakoon, että yksikään toistaiseksi löytyneistä esiintymistä ei sijaitse aivan tiheän asutuksen vieressä alueilla, jossa maaston kuluminen on merkittävää. Tämä seikka tulisi ottaa huomioon myös uutta rakentamista esiintymien läheisyyteen suunniteltaessa. Stansvikin esiintymä sijaitsee kokonaan rakennettavaksi suunnitellulla alueella. Tämän esiintymän suhteen joudutaan rajauskäytäntöjä miettimään erityisen tarkasti. Mahdollisen uuden asutuksen aiheuttamat muutokset esiintymän habitaatille tulisi pystyä ennakoimaan.

Lahoamisprosessin loppupuolen lajien, kuten lahokaviosammalen osalta lahoppuujatkumoa pitäisi miettiä melko pitkällä tähtäimellä. Jotkut esiintymät saattavat olla kohtaamassa pulaa sopivasta lahoppuusta tulevaisuudessa. Varsinkin esiintymät, jotka sijaitsevat voimakkaammin käsitellyillä kuvioilla vanhoilla kannoilla saattavat olla häviämishassu sopivan lahoppuun loppumisen takia. Aktiivinen lahoppuun lisääminen on varteenotettava tukitoimi kohteilla, joilla lahoppuun muodostumisessa on pitkä tauko menossa. Kuusten kaataminen sahaamalla tai muilla keinoilla ja runkojen tai tukinpätkien tuominen alueelle voivat auttaa lahoppuujatkumoa huomattavasti.

3. Lajin havainnointi ja kartotusmenetelmät

Lahokaviosammalen itiöpesäke perineen on yleensä 1-2 cm korkea ja se on varsin helppo erottaa kaikista muista sammallajeista. Perän paksuus ja lyhyys sekä pesäkkeen suuri koko suhteessa perään ovat selkeän tunnusomaisia lajille. Ainoastaan lähilaji kalliokaviosammal muistuttaa lahokaviosammalta, mutta sen värit ja ekologia ovat aivan erilaiset. Lajin pienestä koosta ja usein varsin pienistä esiintymistä johtuen ei lajin löytäminen ole kuitenkaan aivan helppoa. Oleellista on ensin tunnistaa sopivat habitaatit ja sopiva lahoppuaines. Kun sopivaa lahoppuuta on löytynyt, voi runkoa joutua tuijottelemaan varsin pitkäänkin, ennen kuin esiintymän havaitsee. Yksittäinen pesäke tai vanha perä saattaa "piilotella" joskus yllättävänkin sitkeästi.

Myöhäissyksy ja kevät ovat parhaita aikoja lajin havainnointiin. Uudet itiöpesäkkeet syntyvät yleensä myöhäissyksyllä ja kypsyvät kevään aikana. Kesän kuluessa itiöpesäke tyhjenee ja hajoaa vähitellen kokonaan. Kesäaikana havainnointi vaikeutuu pesäkkeen vaalenemisen ja hajotamisen takia sekä muun sammaliston ja kasviston kukoistamisen takia, silloin lahokaviosammal voi olla tavallistakin vaikeampi erottaa muiden lajien seasta. Lajin voi sinänsä tunnistaa pelkistä vanhoista peristäkin, nämä säilyvät lahoppuulla parikin vuotta.

Periaatteessa olisi mahdollista tunnistaa mikroskooppisesti myös lahoppuun sisällä ja pinnalla olevat osat sammalesta, mutta tähän perustuneita lajin havaintoja ei ilmeisesti Suomessa ole tehty. Joidenkin mahdollisesti hiipuvien esiintymien tarkistamiseen tätä ehkä tullaan käyttämään tulevaisuudessa.

Laji saattaa esiintyä samalla rungolla jopa vuosikymmeniä ja pitää pitkiäkin taukoja itiöpesäkkeiden tuotossa lepoitöiden turvin. Kestää ilmeisesti useita vuosia, ennen kuin esiintymärungolle tulee itiöpesäkkeitä. Kaikille esiintymärungoille ei ilmeisesti tule itiöpesäkkeitä lainkaan. Onkin

todennäköistä, että useimmilla esiintymäpaikoilla on paljonkin runsaammin lahokaviosammalrunkoja, kuin pesäkelöydöt antavat ymmärtää. Tämä asia vaatisi ilmeisesti enemmän tutkimusta, jotta lajin ekologiaa ymmärrettäisiin paremmin.

Monenlaiset kosteat kuusivaltaiset metsät eteläisessä Suomessa voivat olla lajille sopivia. Mitä luonnontilaisempi alue on, on siellä todennäköisemmin lahopuujatkumo, jonka turvin laji voi esiintyä alueella. Oikeanlaisen kostean lahopuun esiintymistä tietyillä alueilla ei kuitenkaan voi aina ennustaa kovin tarkasti vaikka kohteen puustoon ja historiaan perehtyisikin kaikilla käytettävissä olevilla materiaaleilla. Maastossa harjaantunut kartoittaja voi kuitenkin aika pian päätellä, onko sopivaa lahopuuainesta tarjolla. Melko karkeallakin läpikäynnillä voidaan metsäkohde todeta suurella todennäköisyydellä epäsovivaksi, jos rakenne, pienilmasto ja lahopuusto selkeästi ovat vääränlaisia.

Hyvin oleellinen asia siis tuntuu olevan lahopuujatkumo. Jos kohteella on ollut voimakas häiriö vaikka kaukanakin menneisyydessä, on laji voinut hävitä. Koska laji on ilmeisen hidas leviämään, ei uusille alueille leviäminen tapahdu nopeasti. Vanhat ilmakuvat voivatkin olla hyödyllisiä kohteen sopivuutta lajille arvioitaessa. Varttuneet tai vanhat kosteat kuusikot voivat tuntua sopivilta kohteilta, mutta jos lähtötilanne on ollut avohakkuu tai muu voimakas häiriö, ei lajin löytäminen ole todennäköistä. Tämä oli tilanne monella alueella Helsingissäkin.

Vaikeimpia kartoitettavia metsiä ovat sellaiset, joiden rakenne ja lahopuusto ovat sopivan näköisiä, mutta joista lajia ei siitä huolimatta löydy. Tällaisissa kohteissa voi joutua viettämään pitkiä aikoja kymmeniä tai satoja runkoja tuijotellen. Useiden hehtaarien sopivilla kohteilla saattaa viettä aikaa reilusti, jos haluaa tehdä tarkkaa kartoitustyötä.

Systemaattista lahokaviosammalkartoitusta ei ilmeisesti ole Suomessa koskaan tehty näin laajalla alueella. Omat löytöni lajista olivat tähän projektiin asti aina muun metsäkartoitustyön ohessa löytyneitä esiintymiä. Sain siis hieman miettiä ja kehitellä kartoitusmetodia ja käytäntöjä projektin puitteissa.

Kartoitustyötä varten rajasin Helsingin luontotietojärjestelmää, ortoilmakuvia ja vanhoja ilmakuvia hyödyntäen lajille potentiaalisia metsiä ympäri kaupunkia. Käytin hyväksi myös omia maastohavaintojani useasta metsäalueesta, joilla olen aiemmin käynyt retkeilemässä. Suurimmat potentiaaliset alueet lienevät nyt kartoilla, vaikka ajanpuutteen takia useita pienempiä kohteita jäi varmasti löytämättä. Muun muassa useat suojelualueet jäivät kokonaan tarkastelematta. Jaoin potentiaaliset kohteet karkeasti kahteen luokkaan: Pot 1 ja Pot 2. Ykkösryhmään kuuluvat kaikkein parhaiten mielestäni lajille sopivat biotoopit ja kakkosryhmään mahdolliset, mutta hieman vähemmän todennäköiset kohteet. Jako oli osin hieman sattumanvarainen, joten materiaalia voi pitää ainoastaan suuntaa-antavana.

Läheskään kaikilla kohteilla en ehtinyt lyhyehkön maastotyörupeaman puitteissa käydä, mutta yllättävänkin monilla kuitenkin. Saaristo, suurin osa suojelualueista, Östersundom ja monia matalapotentiaalisia kohteita karsittiin pois maasto-ohjelmasta. Useita alueita karsittiin pois myös siksi, että olin jo niillä käynyt viimeisen kahden vuoden aikana lajistokartoituksia tekemässä.

4. Lajin suojelu ja huomioon ottaminen erityisesti kaupunkialueella

Yleensä järkevä tapa suojella laho-kaviosammalta on esiintymän ydinalueen rauhoittaminen luonnonsuojelulain mukaisella rajauspäätöksellä suojelualueena tai muuna pysyvänä säästökohteenä. Yleisohjeena häiriöttömyys on hyvä peruslähtökohta.

Laji ei tarvitse välttämättä täydellistä aarniometsää, onhan monilla esiintymäpaikoilla ollut merkittävääkin häiriöhistoriaa. Kuitenkin kaikenlainen uusi ihmistoiminta tunnetuilla esiintymäkohteilla on potentiaalinen riski esiintymälle. Jos kohteilla tehdään mitä tahansa metsätaloustoimenpiteitä, tulisi esiintymien tarkat paikat olla tiedossa ja runkojen vaurioittamista välttää. Tämä on vaikeaa, jos ei mahdotonta, koska kaikkia esiintymärunkoja ei ole yleensä (jos koskaan) edes tiedossa. Joillakin kohteilla nuori tiheä puusto ylläpitää sopivia kosteusolosuhteita. Myös taimikonhoito tai ensiharvennus saattaa siis oleellisesti heikentää kohteen laatua. Mekaanisia vaurioita esiintymille saattaa helposti tulla myös taimikon raivauksia tehtäessä. Kaikenlainen metsänhoito on siis potentiaalinen uhka ja hyvä lähtökohta on ydinalueen rauhoittaminen tältä kokonaan. Joillakin kohteilla lahoppuun harkittu lisääminen on poikkeus tästä, puiden kaulaaminen tai muu lahoppuun tuotto voisi olla tarpeen suhteellisen vähälahoppuustoisilla kohteilla. Se, voisiko joku muukin varovainen metsänhoito joissakin epätyypillisissä tapauksissa auttaa esiintymiä ei ole täysin mahdotonta. Emme kuitenkaan tiedä aiheesta tarpeeksi, jotta ohjeistuksia voisi vielä tehdä.

Kaupunkialueella metsien virkistyskäyttö saattaa asutuksen läheisyydessä olla varsin intensiivistä ja maastoa kuluttavaa. Lahokaviosammal ei viihdy aktiivisimmin käytetyillä metsäalueilla, koska lahoppuusto kärsii mekaanisista häiriöistä tällaisilla paikoilla. Onneksi habitaatit ovat monesti niin kosteita, että nämä eivät ole ahkerassa virkistyskäytössä. Usealla kohteella suunniteltu asuinrakentaminen esiintymän lähiympäristöön on riski esiintymille. Varsinkin esiintymät kangasmaalla ja erityisen tallausherkeissä paikoissa tulisi arvioida tämän suhteen ja lisäkulutuksen syntymistä yrittää välttää.

Jos esiintymälle ei perusteta suojelualueita, olisi kuitenkin hyvä, että esiintymät ovat kaikkien kohdetta käyttävien tahojen tiedossa. Tämä ei suurkaupungissa kuitenkaan aina ole helppoa; miten voidaan esimerkiksi varmistaa, etteivät maastopyöräilijät, luontopäiväkotiryhmät tai koiran-kouluttajat vahingossa häiritse esiintymää? LUO-merkintä tai arvometsämerkintä olisi sopiva kaupungin sisäiseen suunnitteluun, mutta virkistyskäyttäjät eivät näitä kohteita tiedä. Kohteiden maastoon merkitseminenkin on toisaalta ongelmallista. Voidaanko olla varmoja, etteivät kyltit tai ohjeet maastossa innosta vandaaleita? Toisaalta myös lajista kiinnostuneet luontoharrastajat voivat pahimmassa tapauksessa huomaamattaan tallata esiintymiä. Kohteen merkitsemistä maastoon tulisikin miettiä tapauskohtaisesti: jos esiintymä on erityisen häiriöaltis, olisi suojelualueen merkintä tai muu informaatio ehkä tarpeellinen. Joidenkin polkujen tai reittien tukkimista voitaisiin tietyissä tapauksissa harkita. Syrjäisemmillä kohteilla ei välttämättä tarvita mitään merkintöjä, kunhan esiintymät ovat kaikkien viranomaisen tiedossa.

5. Tulokset

5.1 Lajin esiintymät

Yhdeksän maastopäivän aikana uusia esiintymiä löydettiin yhteensä 27 rungolta. Näistä erillisinä esiintyminä voidaan pitää lähes kaikkia eli kahtakymmentä. Tulosta voidaan pitää varsin odotettuna, vaikka kohdekohtaisia yllätyksiä hieman tulikin.

Keskuspuisto oli odotetusti vahvaa esiintymisaluetta, 14 löydöstä tuli sieltä. Löytöjä kertyi Pasilasta Haltialaan mukavasti ja esiintymiä on varmasti ympäri Keskuspuistoa runsaasti enemmänkin.

Muut löydöt jakaantuivat suhteellisen tasaisesti ympäri kaupunkia, tosin kaupungin länsiosat jäivät huonosti kartoitetuiksi. Yhdessä vanhojen havaintojen ja kesällä tehtyjen Östersundom-havaintojen kanssa voidaan kaupungin lahojaviosammaltilanteesta jo tehdä joitakin päätelmiäkin. Merkittävä osa suojelemattomista potentiaalisista alueista Helsingissä on nyt ainakin jollakin tarkkuudella läpikäyty.

Tällä hetkellä nykyisen Helsingin kunnan alueelta on löytynyt 54 lahojaviosammalhavaintoa, joista yksi on mahdollisesti hävinnyt.

Olen tehnyt jokaiselle uudelle esiintymälle rajauksen lajille erityisen hyvin sopivasta elinympäristöstä. Kyseessä on siis esiintymän/esiiintymien välitön lähiympäristö, jossa on lajille erityisen hyvin sopivaa habitaattia. Näitä rajauksia on 32 kappaletta, joillakin näistä on useampia kuin yksi esiintymä. Näiden rajausten koko vaihtelee noin hehtaarista yli kymmeneenkin hehtaariin ta-pauksesta riippuen. Elinympäristörajauksia voidaan useimpien esiintymien kohdalla pitää minimi-rajauksena esiintymän säilymiselle ja lähtökohtana mahdollisten suojelurajauksen tekemiseen. Joillakin kohteilla olen rajannut lisäksi esiintymän lähistöltä niin sanottuja tukialueita. Nämä ovat elinympäristön vieressä sijaitsevia lajille potentiaalisia metsiä, joilta lajia voisi nyt tai tulevaisuudessa löytyä. Näitä rajauksia en ehtinyt kaikista kohteista tekemään ja joidenkin kohteiden suhteen raja-vaatiminen uuden maastokäynnin. Näilläkin rajauksilla muuttavia toimia tulisi, jos mahdollista, välttää ja lajin esiintymistä tarkkailla jatkossa.

Havaintopaikat sekä elinympäristörajaukset ja tukialueet on esitetty liitekartassa.

5.2 Esiintymien kuvaukset

5.2.1 Isosaari

Havainnot: 1/1863 Simming, 35/2017 Rozenfelde, 36/2017 Manninen, 37/2017, 38/2017, 39/2017 Rozenfelde

Isosaaresta löytyi yli 150 vuotta sitten ensimmäinen lajin esiintymä Helsingissä. Täsmällinen löytöpaikka ja tarkemmat tiedot kasvupaikasta ovat epäselviä, mutta ilmeisesti on kyse saaren etelä/lounaisosasta. Tiedot esiintymästä ja sen tarkastamisesta ovat hieman epäselviä. Voi olla, ettei esiintymää ole käyty tarkistamassa Isosaarella koskaan. Yhden tiedon mukaan tarkastuskäynti olisi tehty epähuomiossa Melkin saarelle.

Lokakuussa 2017 kävimme Isosaarella tarkistuskäynnillä ja pienestä kosteasta kuusikkokuviosta löytyi viisi lähekkäistä esiintymärunkoa. Kahdella muulla erillisellä metsikkokuviolla oli myös

selvää potentiaalia lajille. Saarella tehtiin vuonna 2014 suuret avohakkuut, joissa lajille sopivia metsiä kaadettiin runsaasti. Hakkuualueilta ei tutkittu mahdollisia lahokaviosammalhabitaatteja tai mahdollisesti edelleen elossa sinnitteleviä esiintymiä. Ei voida tietää, ovatko nyt löydetyt esiintymät samasta paikasta kuin vuoden 1863 esiintymä, joten uudet havainnot käsitellään uutena esiintymänä.

Lajin turvaamiseksi saarella esiintymäkuvio ja muut potentiaaliset metsiköt tulee säästää hakkuilta ja muulta muuttavalta toiminnalta. Voisi olla mahdollista, että vastikään hakatuilta kuvioilta löytyisi vielä merkkejä lajin esiintymisestä. Tämän selvittäminen on kuitenkin teknisesti hankalaa risukkoisilla ja horsmaisilla, vaikeakulkuisilla hakkuuaukoilla.

5.2.2 Haltiala pohjoinen

Havainnot: 1/2015, Manninen

Ensimmäinen "uusi" löytö Helsingistä tehtiin 11.10.2015 aivan Haltialan pohjoisosasta, suojelualueen pohjoispuolelta. Löytö tehtiin pitkälle lahonneelta kuusiainekselta klassiselta vanhan metsän alueelta pienessä pohjoiseen viettävässä lehtomaisessa rinteessä. Rinne vaikuttaa varsin sopivalta lajille jatkossakin, sillä järeää kuusimaapuuta on syntynyt runsaasti ja sitä on kaikissa lahoasteissa jo olemassa. Varsinainen esiintymä saattaa olla jo hiipumassa, koska lahoaines on jo niin pehmeää ja vähissä. Alueella saattaa tosin ollakin jo useampia esiintymiä. Vaikeakulkuisuuden vuoksi kohdetta ei tuolloin hirveän tarkasti tutkittu löydön tekemisen jälkeen.

Kuvio on suojelematon ja sille oltiin suunnittelemassa hakkuita Keskuspuiston luonnonhoito-suunnitelmaluonnoksessa. Käsittelysuunnitelmista ollaan ilmeisesti luovuttu. Selkeintä olisi liittää tien pohjoispuolinen metsälö kokonaan suojelualueeseen. Näin huolehdittaisiin pitkällä aikavälillä lajin leviämisestä jopa nykyisellään mäntyvaltaisella tienvierusosioilla. Kenties mäntyvaltaiseen metsikköön voitaisiin tuoda kuusirunkoja lahoamaan Näin yhteys suojelualueeseen saataisiin toimivammaksi.

Yksi Haltialan kasvupaikoista sijaitsee tämän puron yli kaatuneen kuusen tyvellä.

5.2.3 Paloheinä

Havainnot: 2/2015 Manninen, 3/2015 Manninen, 4/2015 Manninen, 23/2017 Manninen, 24/2017 Virtanen, Pärssinen, Kajander, 25/2017 Pärssinen

Paloheinästä, jätemäen pohjoispuolen metsistä on löytynyt nyt yhteensä kuusi varsin lähekkäistä lahokaviosammalrunkoa. Kohdetta voidaankin pitää yhtenä Helsingin parhaista ja vahvimista esiintymistä. Ensimmäinen havainto löytyi yllättävän voimakkaasti käsitellyltä kuviolta vanhalta sahakannolta. Tuolla korpikuviolla oli tehty pienialainen, lähes avohakkuuksi tulkittava hakkuu ehkä kymmenen vuotta sitten. Muut esiintymät ovat peitteisemmästä, kosteasta kuusi-haapa-metsästä metsästä viereisen ulkoilutien eteläpuolelta. Kohteella on myös vahvaa liito-orava-aktiiviteettia, ja onkin todettava, että nämä kaksi lajia saattavat useinkin esiintyä samoissa metsissä ainakin eteläisimmässä Suomessa. Manninen löysi kolme ensimmäistä runkoa vuonna 2015. Esiintymät tarkistettiin vuonna 2017; kaikki olivat elossa ja tuottaneet uusia periä. SLL:n lahokaviosammalkurssilaiset kävivät kohteella huhtikuussa 2017 ja löysivät kolme uutta esiintymää, joista yksi varsin runsas.

Kohde on suojelematon, ja näillekin kuvioille oltiin suunnittelemassa metsänhoitotöitä/hakkuita vuonna 2015. Hakkuista pidättäytyminen ja suojelusuunnitelman teko lienevät looginen etene mistapa. Kohteesta länteen ja luoteeseen on suurehko puronvarsikorpi, jolta lajia ei ole kunnolla etsitty. Täältäkin tulisi lajia etsiä ja rajausta miettiä sen jälkeen. Nopealla vilkaisulla puronvarsi-korpi vaikutti varsin potentiaaliselta lajille jo nyt, tulevaisuudessa se olisi sitä aivan varmasti.

5.2.4 Patolan metsä eteläinen

Havainnot: 1/2016 Manninen

Patolan metsän eteläosan korpimuuttumasta löytyi yhdeltä kannolta niukka vanha esiintymä keväällä 2016. Vuonna 2017 uusintakäynnillä ei uusia periä löytynyt, eikä lähistön potentiaalisilta alueilta puronvarrelta lammelle päin tehty lisää löytöjä.

Kohde on suojelematon ja löytöpaikka on uudessa, vielä vahvistamattomassa yleiskaavassa merkitty rakentamispikseleillä. Esiintymää tulee tarkkailla ja alue pitää käsittelemättömänä. Potentiaalia kohteella tuntuisi olevan kuitenkin hyvin, ja sopivaa lahoppuuta kohtalaisesti. Uuden rakentamisen myötä on kulutus korpinoitkelmassa lisääntynyt, tämä saattaa vaikuttaa negatiivisesti lajin säilymisedellytyksiin kohteella. Kenties perattua puroa voisi ennallistaa varovasti korpisuuden palauttamiseksi?

5.2.5 Ilmala eteläinen

Havainnot: 2/2016 Manninen, 8/2017 Manninen

Osakeyhtiön omistuksessa olevalta palstalta Ilmalassa löytyi keväällä 2016 niukka, vanha esiintymä kuusimaapuun kannolta. Uusintakäynnillä 2017 ei uusia periä tästä löytynyt, mutta lähistöltä löytyi sen sijaan elinvoimainen esiintymä järeän kuusimaapuun tyveltä. Itärinteen metsikkö ja mäen päällä sijaitseva korpinoitko ovat hyvin luonnontilaisia ja soveliaita lajille, lahoppuujatkumo näyttää erinomaiselta.

Kohteella ei ilmeisesti ole akuuttia uhkaa rakentamisen tai muun suhteen. Maasto ei myöskään ole parhailla paikoilla erityisen kulunutta tai vaarassa kulua. Uusi esiintymä kuitenkin sijaitsee aivan ulkoilutien vieressä, joten sen häirintä voi tapahtua helpostikin hoitotoimenpiteiden tai ulkoilujoiden toimesta. Lähistöllä on ollut myös jonkin verran maastopyöräilyaktiviteettia. Rungon sijainti tulee tehdä selväksi reitinvarsia mahdollisesti hoitaville tahoille.

5.2.6 Ilmala pohjoinen

Havainnot: 3/2016 Manninen, 9/2017 Manninen

Keväällä 2016 löytyi hieman yllättävä esiintymä Ilmalan pohjoisosan itärinteen tiheästä, kulttuuri-vaikutteisesta sekametsästä. Esiintymä löytyi hyvin pitkälle lahonneelta kuusimuhjulta. Juuri tuo kohta metsästä ei ole erityisen kosteaa. Lähistöllä soveliaista lahokaviosammalbiotooppia on kyllä paljonkin, ja kevään 2017 läpijuoksulla löytyi yksi esiintymä lisää saman metsäalueen eteläosasta. Tämäkin löytö oli erikoinen, koska se löytyi vanhasta puukasasta. Biotooppi tosin on soveliaista korpimetsää melko laajasti esiintymästä länteen. Myös kaupungin omistamalla palstalla esiintymistä länteen on soveliaista biotooppia reilustikin.

Esiintymät ja metsät eivät liene erityisen uhattuja (tarkistetaan kaavatilanne), vaikka suojelemattomia ovatkin. Retkeilypainetta ei kohdistu kumpaankaan esiintymään. Molemmat esiintymät sijaitsevat tosin aivan metsikön itäreunassa, joten reunametsikön harvennuksista tulee pidättäytyä. Koko junaradan ja Metsäläntien välinen Keskuspuiston osa tulee kartoittaa lajin suhteen, on varsin todennäköistä, että esiintymiä löytyy lisää.

5.2.7 Siliuksenmäki

Havainnot: 4/2016 Manninen

Tuomarinkartanon Siliuksenmäen esiintymä sijaitsee kosteassa korpinoitkelmassa, josta on poimintahakattu suuria kuusia pois kymmenisen(?) vuotta sitten. Kosteusolosuhteet ovat säilyneet

hyvinä, ja myös nämä järeät kuusenkannot ovat nyt otollisia lajille. Esiintymä löytyi kuusen saha-kannolla kasvanella kuolleelta aniskäävän itiöemältä. Sopivaa habitaattia löytyy metsiköstä aina-kin parisen hehtaaria, kohde on vanhapuustoinen ja luonnontilaisuuden elementtejä hyvin sisäl-tävä poimintahakkuista huolimatta.

Metsikkö on uudessa, vahvistamattomassa yleiskaavassa merkitty rakentamispikseleillä, alu-eelle on suunniteltu uutta asuinalueita. Esiintymä tulee ottaa huomioon suunnittelussa.

5.2.8 Stansvik

Havainnot: 5/2016 Manninen

Marraskuussa 2016 löytyi Stansvikinkallioiden asemakaava-alueelta esiintymä pienestä korpi-notkosta kallioiden välistä. Esiintymä kasvaa pitkälle lahonneella epämääräisellä kuusimaapuu-muhjulla. Esiintymä on elinvoimainen toistaiseksi, tuoreita periä oli 5 kappaletta (uusintakäynti 5.2017). Notkossa on sopivaa lahopuuta enemmänkin ja kaava-alueella pot 2-luokan potentiaali-sia lahokaviosammalmetsiä useampi hehtaari.

Esiintymä ja sen huomioiminen rakennussuunnittelussa on jo herättänyt keskustelua, ja koh-teesta saattaa tulla ennakkotapaus lajin huomioimisesta kaupunkialueella. Huomionarvoista esiintymässä ja sen säilyttämisessä on maaston kulumisen kehitys tulevaisuudessa. Metsikkö on tähän asti ollut melko vähällä käytöllä ulkoilijoiden toimesta. Esiintymä sijaitsee kuitenkin notkel-massa, johon helposti syntyy pitkittäinenkin polku nykyisen poikittaisen lisäksi. Tämän esiinty-män kohdalla virkistyskäytön merkittävä lisääntyminen vaikuttaisi hyvin potentiaaliselta uhalta. Vaikka siis esiintymän ydinhabitaatti säilytettäisiin, saattaa lisääntyvä kuluminen hävittää esiinty-män ja heikentää sen edellytyksiä selvitä jatkossa. Myös suunnitelma-alueen muiden lahoka-viosammalelle potentiaalisten metsien kohtalo on kiperä kysymys. Rakentaminen tuhoaisi niitä pysyvästi. Alueen rakennussuunnitelmista luopuminen kokonaan olisi ehdottomasti paras tae la-jin säilymiselle, oli esiintymän suojelurajaus mikä tahansa. Tämä on toki niin suuri taloudellinen ja poliittinen kysymys, että tapauksesta tulee mielenkiintoinen.

Koska kohde on niin suuren huomion kohteena, voisi harkita alueella tehtävän uusi, erityisen tarkka kartoitus lajista. Esiintymiä voisi etsiä myös rungoilta, joissa ei periä tällä hetkellä ole. Käytäntöjä kriittisten esiintymien mahdollisimman tarkkaan tutkimiseen voisi miettiä ja kehittää asiantuntijoiden kesken.

5.2.9 Rajatorppa

Havainnot: 6/2016 Manninen, 7/2016 Manninen

Kaksi lähekkäistä esiintymää löytyi aivan kolmen kunnan rajapyykin lähellä Honkasuon länsipuol-lella, molemmat kuusen luonnonkannoilla. Esiintymät olivat poikkeuksellisen kuivassa metsässä ja vieläpä etelärinteessä. Kannot olivat kyllä sopivan kosteasti lahonneita, joten Honkasuolta ja puronvarsista huokuva kosteus edesauttaa varmaankin näitä esiintymiä. Esiintymän länsipuolen lehtomaisesta puronvarsinotkosta lajia etsittiin syksyn 2016 maastokäynnillä turhaan, samoin koillispuolen korpiselta suonreunukselta. Honkasuon alueella on enemmänkin potentiaalista alu-etta lajille, alue vaatisi tarkemman kartoituksen. Tämän vuoden inventointiohjelmaan kohde ei valitettavasti mahtunut mukaan.

5.2.10 Heinämiehentien metsä

Havainnot: 8/2016 Manninen

Heinämiehentien metsän löytö Kehä 1:n varrella oli ehkä yksi yllättävimmistä tähän asti. Löydetyn esiintymän kasvupaikka sinänsä on kosteaa puronvartta ja pienilmasto sopivaa. Metsäalue on silti varsin pieni: tämä taitaa olla pienin tai ainakin kapein metsikkö, josta lajia on löytynyt. Pieni esiintymä löytyi laholta kuusen luonnonkannolta. Etukäteen arvioiden potentiaalisemmasta korpikohteesta Länsi-Pakilasta ei esiintymiä sen sijaan löytynyt. Vahvat esiintymät varsin lähellä Maununnevan eteläosan metsässä ovat toki voineet vaikuttaa lajin leviämiseen tännekin. Vaikka kohteen ympärillä on pientaloasutusta paljon, ei varsinainen metsä ole aktiivisessa virkistyskäytössä. Kevyen liikenteen väylät ja yksi polku alueen läpi ovat ahkerasti käytettyjä, mutta metsä on saanut olla varsin rauhassa. Kohteella olisi myös huomattavaa liito-oravapotentiaalia koko haapojen muodossa ja kohde on osa oleellista itä-länsisuuntaista leviämisreittiä.

Tämä alue on uudessa yleiskaavassa merkitty rakentamisen mahdollistavalla merkinnällä. Uudet joukkoliikennetilat Kehä 1:llä saattavat myös vaikuttaa metsikköön. Koko metsikön rauhoittaminen ydinalueeksi on looginen ratkaisu esiintymän suojelemiseksi. Myös Länsi-Pasilan potentiaaliselta alueelta voisi lajia etsiä uudelleen muutaman vuoden päästä. Kehä 1:n eteläpuoliset "puskurialueet" ovat luontoarvoiltaan hieman heikompia. Tämä kannattaa pitää mielessä jos suurta painetta väylän leventämiselle tulee. Mainittakoon tosin, että Liito-oravan kannalta leventäminen ei ole toivottavaa ja Keskuspuiston kohdalla asia on erityisen hankala.

5.2.11 Aku Korhosen tien metsä

Havainnot: 9/2016 Manninen, 10/2016 Manninen

Aku Korhosen tien metsän eteläosassa Pohjois-Haagassa on säilynyt varsin laadukas ja luonnontilainen pohjois-eteläsuuntainen korpinotkelma. Vaikka ympärillä menee paikoin kaksikin ulkoilureittiä, on notko niiden välissä ja vieressä hyvin luonnontilainen puustoltaan ja vesitaloudeltaan. Kohteelta löytyi kaksi niukkaa esiintymää: toinen kuusen luonnonkannolta, toinen melko kapealta kuusimaapuun jäänteeltä. Lajille sopivaa lahoppuuta on kohteella hyvin ja sitä on tulossa lisääkin, sikäli elinolosuhteet näyttävät hyviltä. Metsän pohjoisosissa on paikoin soveliaan tuntuista lahoppuuta, muttei ehkä ihan täydellistä habitaattia.

Alueelle on suunniteltu rakentamista uuden yleiskaavan ja Hämeenlinnantien bulevardisoinnin myötä. Lahokaviosammaleesiintymä on tässä tapauksessa vahvasti rakennussuunnitelmien kanssa ristiriidassa. Ainakin korpinotkelman ydinalue on välttämätöntä säilyttää ennallaan lajin suojelemiseksi. Metsän pohjoisosan suhteen metsän potentiaalia pitäisi ehkä vielä arvioida uudelleen ja tehdä tarkempi inventointi. Jos metsän pohjoisosaan rakennettaisiin, saattaisi sen välillinen vaikutus joka tapauksessa ulottua korpinotkoonkin lisääntyneenä kulumisena.

5.2.12 Haltiala eteläinen

Havainnot: 1/2017 Manninen, 2/2017 Ahopelto, 3/2017 Manninen

Haltialan suunnitteilla olevilla suojelualueilla on paljon lahokaviosammaleelle soveliaita metsiä. Teimme nopean inventoinnin alueen läpi ja löysimme useita esiintymiä tällä varsin suurpiirteisellä läpijuoksulla. Tulevan suojelualueen eteläosista Paloheinän koillispuolen korvista löytyi kolme esiintymää, kaikki kuusen maapuurungoilta. Vaikuttaisi siltä, että lajin edellytykset säilyä täällä ovat erinomaiset ja yhdessä muiden Paloheinän ja Haltialan seudun esiintymien kanssa Keskuspuiston pohjoisosa voi pitää Helsingin merkittävimpänä lahokaviosammalalueena.

Tämän alueen esiintymillä ei vaikuttaisi olevan mainittavaa uhkaa näköpiirissä, edes polkuja ei kulje esiintymien läheisyydessä. Alueella voitaisiin tehdä tarkempi kartoitus, jotta kokonaistilanteesta saataisiin parempi käsitys. Tämä ei toki suojelusuunnitelmista johtuen ehkä ole kovin kiireellistä.

5.2.13 Haltiala itäinen

Havainnot: 4/2017 Manninen

Haltialan luonnonsuojelualueen itäpuoliselta, peltöjen ympäröimältä metsäsaarekkeelta löytyi yksi esiintymä pitkälle lahonneelta kuusimaapuun pätäkältä. Saareke on lähes kokonaisuudessaan lajille sopivaa aluetta. Haltialan luonnonsuojelualueella ei käyty, joten sinne ei ole tehty rajuja. Varsinkin alueen eteläosa olisi todennäköisesti lajille soveltuvaa.

Saareke on suojelematon, eikä sitä näillä näkymin olla liittämässä suojelualueeseen. Huomattavaa on, että alue on myös liito-oravalle ja monelle muulle lajille sopivaa, vanhan metsän arvot ovat varsin monipuolisia. Harkinnan arvoista olisi ehkä ennallistaa metsäsaarekkeen ja suojelualueen väli takaisin metsäksi. Peltokaistale on varsin kapea, joten operaatio ei vaatisi suuren suurta työtä.

5.2.14 Haltiavuori pohjoinen

Havainnot: 5/2017 Ahopelto

Myös Haltialan pohjoisosan puronvarsikorvesta löytyi yksi esiintymä polunvarren sahatulta kuusimaapuun pätäkältä. Polku on epävirallinen ja varsin vähän käytetty, merkittävää uhkaa esiintymälle ei näytä olevan. Kohde kuuluu myös suunniteltuun uuteen suojelualueeseen. Täälläkin tarkempi kartoitus voisi olla paikallaan, sopivaa habitaattia on tällä korpialueella jonkin verran. Haltiavuoren itäpuolinen korpialue ei sen sijaan yllättäen vaikuttanut lajille tällä hetkellä erityisen sovelialta. Puusto oli tasaikäisempää ja alueella on ilmeisesti ollut merkittävä katko lahoppuujatkumossa aikanaan. Toki kosteusolot ovat hyvät, joten laji saattaa jatkossa levitä tännekin.

5.2.15 Paloheinä läntinen

Havainnot: 6/2017 Manninen, 7/2017 Manninen, 26/2017 Montin)

Ulkoilureittien ympäröimästä iäkkäästä/varttuneesta, korpisesta metsäkaistaleesta löytyi tänä vuonna kokonaista kolme esiintymää. Kaksi esiintymistä löytyi kuusenkannoilta, yksi mielenkiintoisesti kuusimaapuun oksalta. Kohteella on paikoin erittäin runsaasti maapuuta, joten lajin säilymisedellytykset lienevät hyvät ydinalueen melko pienestä koosta huolimatta. Lahoppuun määrä tekee kohteesta paikoin vaikeakulkuisen. Tästä huolimatta /tämän takia maapuiden raivaamisesta tulisi pidättäytyä ja alueen antaa kehittyä rauhassa. Kohde ei kuulu suunniteltuun uuteen suojelualueeseen. Esiintymän säilyttäminen vaatii siis ainakin aluksi oman rajauksen tai ainakin metsänhoitotoimenpiteistä pidättäytymisen. Kohteen koillispuolelta on ikävä kyllä varsin vastikään hakattu komeaa korpimetsää ja näin menetetty/huononnettu selkeästi sovelialta habitaattia. Hakkuualueelta tulee tarkkailla jatkossa, on mahdollista, että lahoppuustolle ja kannoille voi levitä lahokaviosammalta jatkossa. Ydinalueen pohjois- ja luoteispuolen metsien potentiaalia voisi vielä käydä tarkistamassa, tosin niiden laatu tällä hetkellä vaikutti hieman heikommalta lajille.

5.2.16 Mustavuori lounainen

Havainnot: 10/2017 Ahopelto, 11/2017 Ahopelto

Mustavuoren eteläosista, voimalinjan eteläpuolelta käytiin lajia etsimässä erittäin haastavissa maasto-olosuhteissa öisen lumisateen jäljiltä. Lumikerroksen alta onnistuttiinkin löytämään kaksi esiintymää melko lähellä toisiaan tutkimusalueen pohjoisosasta. Molemmat esiintymät ovat jä-reillä kuusimaapuilla komeassa, luonnontilaisessa korpimetsässä.

Potentiaalisesti arvioitu (ja maastossakin sellaiseksi todettu) alue on täällä varsin laaja, ja olisi paikallaan käydä tutkimassa koko alue kunnolla vielä uudestaan. Valitettavasti keväinen inventointi juuri tällä kohteella jäi siis ylimalkaiseksi lumitilanteesta johtuen. Potentiaalisen alueen eteläosiin on uuden yleiskaavan myötä mahdollista kaavoittaa asuinrakentamista. Tämänkin takia kohde olisi ehkä tärkeimpiä lisäinventointialueita.

Mustavuoren eteläosan korvesta löytyi kaksi esiintymää järeiltä, pitkälle lahonneilta kuusimaapuilta. Havainnot teki haastavissa olosuhteissa maastoassistentti Laura Ahopelto.

5.2.17 Meri-Rastila

Havainnot: 12/2017 Manninen

Meri-Rastilan metsässä on lajille sopivaa habitaattia ilmeisen reilusti myös. Maastokäynti keväällä 2017 keskitettiin aikataulusyistä nimenomaan kohteille, jotka eivät kuulu suojeltaviksi suunniteltuihin metsiin. Rakennettavaksi suunnitellusta luoteisrinteestä pirunpellon vierestä ei lajia löytynyt, vaikka sopivia runkoja oli useita ja kosteusolot sopivan tuntuiset. Sen sijaan yksi edustava esiintymä löytyi etelämpää kallioiden välisestä vanhasta kuusimetsästä. Esiintymä löytyi järeältä, maasta irti olevalta, suhteellisen tuoreelta kuusimaapuulta. Notkelma on melkoisen suojaisa ja sivussa ulkoilureiteiltä.

Ydinalue rajautuu suoraan suojeltavaksi suunniteltuun rantametsään. Lajin etsimistä laajemmin metsästä tulisi harkita, jopa ulkoilutien itäpuolellakin on muutama sovelias metsälö.

5.2.18 Pihlajamäki pohjoinen

Havainnot: 13/2017 Manninen

Pihlajamäen alueella on muutamia lajille soveltuvia metsäkaistaleita, vaikka niitä ei potentiaalisten kohteiden rajauksiin ehdittykään rajata. Nopealla läpijuoksulla Pihlajiston korpinotkosta ei lajia löytynyt, mutta Pihlajamäen pohjoisosan korvesta yksi esiintymä löytyi. Pieni esiintymä kasvaa pitkälle lahonneella kuusen kannolla. Jyrkän pohjoisrinteen alla olevat kosteat metsät ovat pienilmastoltaan erinomaisia lajille. Tiheästä lähiseudun asutuksesta johtuen alueella on ahkerasti käytettyjä ulkoiluteitä. Metsät ovat notkelmassa kuitenkin sen verran kosteita, ettei niillä ole tällä hetkellä enemmälti maastoa kuluttavaa käyttöä. Sinänsä tämä esiintymä on yksi "urbaaneimmista" esiintymistä Helsingissä. Lahopuustoa alueella on hieman niukasti, mutta sitä on tulossa lisää. Jos lahopuusto jätetään alueelle, on esiintymän säilyminen varsin mahdollista. Pienilmasto on siis nykyisellään erittäin hyvä. Rajauksen länsiosassa kallion pohjoisrinnettä on hakattu muutamia vuosia sitten. Hakatunkin alueen sopivuutta lajille tulee seurata, kannot ja lahopuut saattaisivat sopia edelleen lajille.

Kohteen rajauksessa on mukana metsät, joissa ehdin käymään. On huomattavaa, että esiintymän koillispuolella olisi mahdollisesti hieman lisää sopivaa habitaattia vielä. Alue on uudessa yleiskaavassa merkitty rakentamisen mahdollistavalla merkinnällä. Esiintymän olemassaolo tulee tiedostaa jatkossa alueen kaavoitusta suunniteltaessa.

5.2.19 Mekaanikujan rantametsä

Havainnot: 14/2017 Ahopelto

Luontojärjestöjen arvometsäesitykseen kuuluvalla kohteella Jollaksen pohjoisrannalla on melko pienialainen, mutta varsin laadukas vanha kuusimetsä lahteen viettävässä pohjoisrinteessä. Lahopuustoa on runsaasti ja kohde on saanut olla pitkään rauhassa hakkuilta ja muilta isommilta häiriöiltä. Kohteelta löytyi yksi esiintymä järeältä kuusen luonnonkannolta.

Kohteelle on ilmeisesti suunniteltu rannan polun leventämistä ulkoilureitiksi. Tämä hanke saattaa olla valitettavasti haitallinen laho-kaviosammas-esiintymälle. Esiintymä sijaitsee varsin lähellä polkua ja polun vieressä on tällä hetkellä paljon sopivaa lahoppuuta ylärinteeseen päin. Isompaa muutosta nykyiseen reittiin ei voi pitää siis suositeltavana esiintymän kannalta. Ainakin mahdollisen levennyshankkeen suunnittelu ja toteutus täytyy tehdä hyvin varovasti lajin elinoloja ajatellen.

Pohjoisrinteiden kosteat, vanhat kuusikot ovat monesti otollisia habitaatteja. Tässä Mesaanikujan rantametsän esiintymän lähiympäristöä.

Monet esiintymät ovat varsin niukkoja. Tässä yksinäinen perä Mesaanikujan rantametsässä järeällä kuusen kannolla.

5.2.20 Henrik Borgströmin puisto

Havainnot: 15/2017 Manninen

Henrik Borgströmin puiston pohjois- ja luoteisrinteet ovat soveliaista elinympäristöä lajille. Yksi esiintymä löytyi luonnonkannolta varsin läheltä juuri rakenteilla olleita kerrostaloja. On mahdollista, että uuden asuinalueen allekin on jäänyt lajille sopivia habitaatteja. Esiintymän suojelu on haasteellista siinä mielessä, että viereen tulee nyt merkittävästi lisää asutusta. Tämä tulee hyvin todennäköisesti lisäämään esiintymän viereisen korpinotkelman virkistyskäyttöä ja kulumista. Olisi tarpeen miettiä, voitaisiinko ulkoilupainetta siirtää mäntyvaltaisempiin ja nuorempiin metsiin asuinalueen ympärillä. Lähiseudun metsiä voisi tutkia vielä hieman tarkemminkin, lajille sopivaa aluetta voi olla vielä lännessä rajausten ulkopuolellakin.

Henrik Borgströmin puiston esiintymä sijaitsee pohjoisrinteen kuusikossa. Viereen nousut uusi asuinalue voi olla riski esiintymän tulevaisuudelle.

5.2.21 Aittasaari eteläinen

Havainnot: 16/2017 Manninen

Aittasaaren eteläosasta, kallioiden välisestä kosteammasta metsästä löytyi yksi melko runsas esiintymä kapeahkolta kuusen kannolta. Löytökohdan metsä ei ole kovin vanhaa ja sillä on ollut pienialaisesti melko reipasta käsittelyhistoriaakin. Vieressä on kuitenkin luonnontilaisempiakin kuusikoita, jotka lajille hyvin voisivat sopia. Pitkälle lahonnutta pehmeää lahoppuuta on kuitenkin varsin vähän. Hakkuista tai muusta muuttavasta toimista pidättäytymisen lisäksi kohteella voisi harkita lahoppuun tuottoa tai muutamien runkojen tuomista sopiviin kohtiin. Aittasaaren pohjoisosien vanhat kuusikot ovat kärsineet viime vuosina varsin voimakkaasta metsien käsittelystä. Kuitenkin edelleen siellä on soveliaita paikkoja lajille ja aluetta voisi tutkia muutaman vuoden päästä uudelleen hieman tarkemmin.

Muusta maastokäynnillä löytyneestä lajistosta mainittakoon ruskopiilojäkäle (VU), jota löytyi Aitasaaren vanhoista rantojen tervalepikoista. Alue on mahdollisesti lajille paras koko Helsingissä.

5.2.22 Herttoniemen metsä pohjoinen

Havainnot: 17/2017 Manninen

Kävin tutkimassa Herttoniemen rinnemetsien potentiaalisia kohteita varsin laajasti. Soveliasta metsää oli siellä täällä varsin mukavastikin, mutta esiintymiä löytyi lopulta vain yksi aivan alueen pohjoisosasta. Esiintymä on pitkälle lahonneella kuusimaapuulla pohjoiseen viettävässä vanhassa kuusikkorinteessä. Esiintymä on vanha ja niukka, mutta lähistöllä on lahopuujatkumo varsin hyvää. Esiintymän välitön ympäristö on varsin vähällä käytöllä, mutta viereisessä luoteisrinteessä on aktiivista maastopyöräilytoimintaa, joka vaikuttaa alueen lahopuustoonkin. Tämä ei ainakaan saisi missään nimessä levitä esiintymän välittömään läheisyyteen ja toiminnan rajoittamisen keinoja ydinalueen länsiosassa voisi selvittää. Herttoniemen alueen potentiaalisia kohteita voisi vielä käydä tutkimassa uudestaan vaikka muutaman vuoden kuluttua. Osa kohteista saattaa olla tulevaisuudessa rakentamisen uhkaamia. Valitettavasti yksi hyvin potentiaalinen kuvio mäen alla reitin varrella on avohakattu muutama vuosi sitten.

5.2.23 Takametsä

Havainnot: 18/2017 Manninen

Takametsä on pieni, mutta laadukas vanhan kuusimetsän kohde Tuusulanväylän vieressä. Mainittakoon, että metsä on liito-oravakohde ja merkittävä osa itä-länsisuuntaista liito-oravayhteyttä itään. Täältä löytyi myös yksi niukka lahokaviosammaleesiintymä todella järeältä, melko tuoreelta kuusen sahakannolta. Ydinalue on varsin pieni, mutta lahopuun määrä, laatu ja kosteusolosuhteet ovat lajille hyvin suotuisat, vaikka poimintahakkuista kohteella onkin tehty. Esiintymän kanto on sopiva lajille vielä pitkään, ja lahoavaa järeää kuusta on alueella muutenkin hyvin. Myös nuorempi kuusimetsä alueen pohjoisosassa oli yllättävän soveliaan tuntuista lajille! Kannot ja itseharventuneet lahokuuset olivat lahonneet erittäin lupaavalla tavalla tällä entisellä pellolla/niityllä. Onkin perusteltua ottaa rajaukseen mukaan myös tätä nuorempaa, kosteaa kuusikkoa. Länsipuolen lehtipuustoinen kuvio ei nykyisellään ole erityisen hyvin lajille sopivaa, mutta jatkossa sielläkin saattaisi sulkeutumisen myötä muodostua sopivaa lahopuuta ojanvarren kosteissa ympäristöissä. Tämä metsikkö myös vaikuttaa kuusikkorinteen pienilmastoon.

Takametsän esiintymä todella järeällä kuusen kannolla

5.2.24 Maunulanpuisto eteläinen

Havainnot: 19/2017 Manninen

Maunulan majan koillispuolella ulkoilutien "lenkissä" on kostea, lievästi ojitettu korpinen metsikkö. Kosteusolosuhteet ovat lahokaviosammalelle hyvät ja kantoja ja lahopuuta on kohteella mukavasti. Yksi, runsas esiintymä löytyi pitkälle lahonneelta kuusen luonnonkannolta. Ydinalue rajautuu loogisesti ulkoilutiehen. Maastokäynti oli tosin hyvin nopea, eikä ympäröiviä metsiä tutkittu ollenkaan. Olisikin tarpeen tutkia lähiympäristön potentiaalisia metsiä vielä ja miettiä sen jälkeen kenties rajausta uusiksi.

Maunulanpuiston eteläinen esiintymä kasvaa tällä pitkälle lahonneella kuusen kannolla.

5.2.25 Maunulanpuisto läntinen

Havainnot: 20/2017 Manninen

Maunulanpuiston länsiosan metsikkö siirtolapuutarhan eteläpuolella on lähes kokonaisuudessaan sopivaa habitaattia lahokaviosammalelle. Melkeinpä yllättäen esiintymiä löytyi vain yksi. Runsaahko esiintymä löytyi pätkiytyltä, pitkälle lahonneelta kuusimaapuulta, joka oli lähes kokonaisuudessaan erittäin "sopivasti" lahonnut. Kuten yllä mainitsin, tämän ja itäisemmän esiintymän väliltä ja ympäristöstä tulisi esiintymiä ehkä etsiä vielä. On mahdollista, että alueella olisi enemmänkin esiintymiä, myös alustavien potentiaalisten alueiden ulkopuolella.

Näillä maastoon jääneillä järeillä kuusitukin pätkillä oli juuri sopivalla tavalla lahonnutta kosteaa, pehmeää puuainesta, joka ei ole peittynyt muihin sammaliin.

5.2.26 Maununneva eteläinen

Havainnot: 21/2017 Manninen, 22/2017 Manninen

Lahokaviosammalen esiintymistä ei pysty aina kovin varmasti ennustamaan. Esimerkki tästä on Maununnevan eteläosan kohde, jossa kaksi esiintymää löytyi alustavasti arvioiden vähemmän potentiaalisesta kohdasta metsää. Karttatulkinnalla potentiaalisimmasta osasta ei sen sijaan löytöjä irronnut. Molemmat esiintymät ovat kuusimaapuilla. Ensimmäinen esiintymä on hyvin elinvoimainen ja runsas, ja esiintyy poikkeuksellisen kapealla kuusimaapuulla. Toinenkin on melko runsas vanha esiintymä melko pitkälle lahonneella rungolla. Metsässä on siis potentiaalista habitattia paljon enemmänkin kuin ydinaluerajauksessa. Lajia voisi etsiä uusiksi koko metsästä vaikka muutaman vuoden kuluttua.

Tältä esiintymäpaikalta löytyi vain vanhoja periä, joista itiöpesäkkeet olivat jo hävinneet. Perät saattavat säilyä tunnistettavina useammankin vuoden.

Verrattain kuiva kasvupaikka Maununnevilla mustikkatyypin kuusimetsässä järeällä kuusimaapuulla.

5.2.27 Landbo läntinen

Havainnot: 27/2017 Manninen

Kesällä tein vapaaehtoisinventointeja Östersundomissa SLL:n Uudenmaan piirille. Näiden puitteissa oli mahdollista käydä alueen potentiaalisissa lahokaviosammalmetsissäkin. Esiintymiä löytyikin yhteensä kahdeksan ja käytännössä kaikki potentiaalisimmat kohteet kaava-alueella on nyt tutkittu ainakin pintapuolisesti.

Ensimmäinen havainto tuli Landbon itäpuolen puronvarsinotkosta melko läheltä moottoritietä. Esiintymä löytyi kuusen kannolta. Ydinalueen rajaamisessa oli hieman miettimistä, onhan puron yläjuoksulla toinenkin esiintymä. Rajasin kuitenkin esiintymät erillisiksi puutteellisen maastotiedon takia. Esiintymien välillä on myös selkeästi käsitellympää nuorta metsää. Tätä vyöhykettä ei tosin valitettavasti tutkittu, sekin saattaisi itse asiassa olla lajille soveltuvaa. Tämä, kuten moni muukin Östersundomin esiintymä sijaitsee alustavasti osayleiskaavaehdotuksessa rakennettaviksi suunnitelluilta alueilta, joten esiintymät tulee saattaa kaavoittajien tietoon ja kaavoitusprosessia miettiä myös lahokaviosammalten säilymisen kannalta.

5.2.28 Storträsk eteläinen

Havainnot: 28/2017 Manninen

Storträsketiltä kaakkoon sijaitsevasta korpinotkelmasta löytyi hieman yllättäen esiintymä vanhalta kuusen kannolta. Metsä on nuorehkoa kuusikkoa, kohde on käytännössä avohakattu ehkä nelisenkymmentä vuotta sitten. Metsää ei tosin ole harvennettu, joten tiettyjä luonnontilaisuuden elementtejä kehittyi jo. Kosteusolosuhteet ovat hyvät, mutta järeää lahopuuta toistaiseksi kantojen lisäksi niukasti. Ydinaluerajauksessa ovat mukana lähiympäristön vastaavat biotoopit ja vanhempaa kosteaa kuusikkoa suojelualueelle päin. Mäntyvaltainen rämekuvio jätettiin pois, vaikka sekin toki saattaa olla tukialueena tärkeä. Esiintymä on pääosin viheralueena säilytettäväksi suunniteltu, joten kummempaa uhkaa ei tällä hetkellä esiintymälle liene. Toki mahdollinen asuinrakentaminen lähistölle saattaa jatkossa vaikuttaa alueen käyttöön. Nykyinen kapea polku on varsin vähällä käytöllä, mutta paineita esimerkiksi ulkoilureitin tekoon saattaa olla. Kohteella voisi harkita lahopuun lisäämistä: vaikkapa muutaman järeämmän kuusirungon patkän tuomista.

5.2.29 Landbo luoteinen

Havainnot: 29/2017 Manninen

Jyrkän puronotkon rinteestä löytyi yksi esiintymä melko kapealta kuusimaapuulta. Metsäkuvio juuri tuossa on nuorempaa, harventamatonta kuusikkoa. Lähistöllä on myös komeita klassisempia vanhoja kuusimetsiä varsinkin puron itäpuolella. Puronotko on varsin suojelunarvoinen ilman lahokaviosammaltakin. Tuntuu myös siltä, että esiintymän tulevaisuus on ainakin ydinalueen ominaisuuksien nojalla lupaava. Kohde on merkitty viheralueena säilytettäväksi myös osayleiskaavaluonnoksessa. Vanha tieura kulkee esiintymän läheltä. Reitti on vähän käytetty, eikä esiintymä vaarantune, vaikka polkua käytettäisiin nykyistä enemmän, kunhan suuria levennysoperaatiota tai muuta vastaavaa ei tehdä.

Maastokäynti oli varsin nopea, joten lähistöltä saattaisi löytyä esiintymiä lisääkin. Puronvarren nuori metsä kahden esiintymän välissä ainakin kannattaisi tarkistaa.

5.2.30 Gumböle

Havainnot: 30/2017 Manninen, 31/2017 Manninen

Gumbölen kosteista puron/ojanvarsikuusikoista Östersundomista löytyi kaksi esiintymää. Niukat esiintymät löytyivät kuusen kannolta ja todennäköisesti laholta harmaalepän rungolta. Itse esiintymät eivät ole kaupungin maalla, mutta ydinalueeksi tulkittava alue jatkuu kaupunginkin maille. Kohteen pohjoisosassa oli niin hyvin lajille sopivia metsiä, että oli oikeastaan yllättävää, ettei lajia sieltä löytynyt. Eteläosat jäivät huonommalle tutkinnalle, täältä voisi uusiakin esiintymiä löytyä. Metsät ovat hyvin syrjäisiä ja vähällä virkistyskäytöllä. Osayleiskaavaluonnoksessa alue on merkitty rakennettavaksi, joten jos kaava menee eteenpäin, on täällä ilmeisesti tehtävä muutoksia lajin suojelemiseksi.

5.2.31 Storängen eteläinen

Havainnot: 32/2017 Manninen, 34/2017 Manninen

Kaksi Helsingin (ja koko Suomen?) itäisintä löytöä tehtiin Storängenin eteläpuolisesta puronvarsinotkosta. Eteläisempi, runsaahko esiintymä löytyi kuusen vanhalta sahakannolta, pohjoisempi kuusimaapuun pätäkältä. Notkon puusto on vaihtelevaa. Paikoin kohdetta on hakattu aikanaan rankastikin, pienialaisesti löytyy kunnollista vanhaa metsää. Pohjoisosassa puro on rankasti perattu, mutta kosteusolosuhteet ovat säilyneet suotuisina jo kanjonin kapeudenkin takia. Kantoja ja runkoja on mukavasti, lajin säilymisedellytykset lienevät melko hyvät. Lajille sopivaa maastoa on ydinaluerajauksen ulkopuolellakin, parempi tukialuerajaus kaipaisi lisää maastotarkastelua pohjoisessa Kattrumpanin ja Storängenin metsissä.

Tämäkin alue on osayleiskaavaluonnoksen myötä potentiaalisesti rakentamisen uhkaamaa. Lahokaviosammal ja alueen muut harvinaisemmat lajit tulisivat todennäköisesti kärsimään laajoista rakentamissuunnitelmista. Rödjanin kalliot ja puronotko esimerkiksi ovat erityisen hienoja luontokohteita, vaikka lahokaviosammalta ei niistä löytynytkään.

5.2.32 Landbokärr

Havainnot: 33/2017 Manninen

Viimeinen raporttiin ehtinyt esiintymä löytyi heinäkuun lopussa 2017 Landbon eteläpuoliselta Landbokärrin ojitetulta korpialueelta. Niukka esiintymä kasvoi pitkälle lahonneella kuusimaapuulla. Käynti kohteella oli varsin pikainen ja ydinaluerajaus on vain suuntaa antava. Olisi suotavaa tutkia alue paremmin rajauksen ja suojelusuunnittelun tueksi. Joka tapauksessa alue ei taida olla aivan optimaalinen nykyisellään lajille ainakaan lahopuun määrän suhteen, kosteusolosuhteet lienevät kohtalaiset. Tämäkin alue on potentiaalisesti kaavoituksen uhkaama osayleiskaavaluonnoksen pohjalta. Nykyinen asutuskin sijaitsee varsin lähellä esiintymää, mutta virkistyskäyttö ja maaston kulumisen vaikeakulkuisella alueella lienee tällä hetkellä käytännössä olematonta.

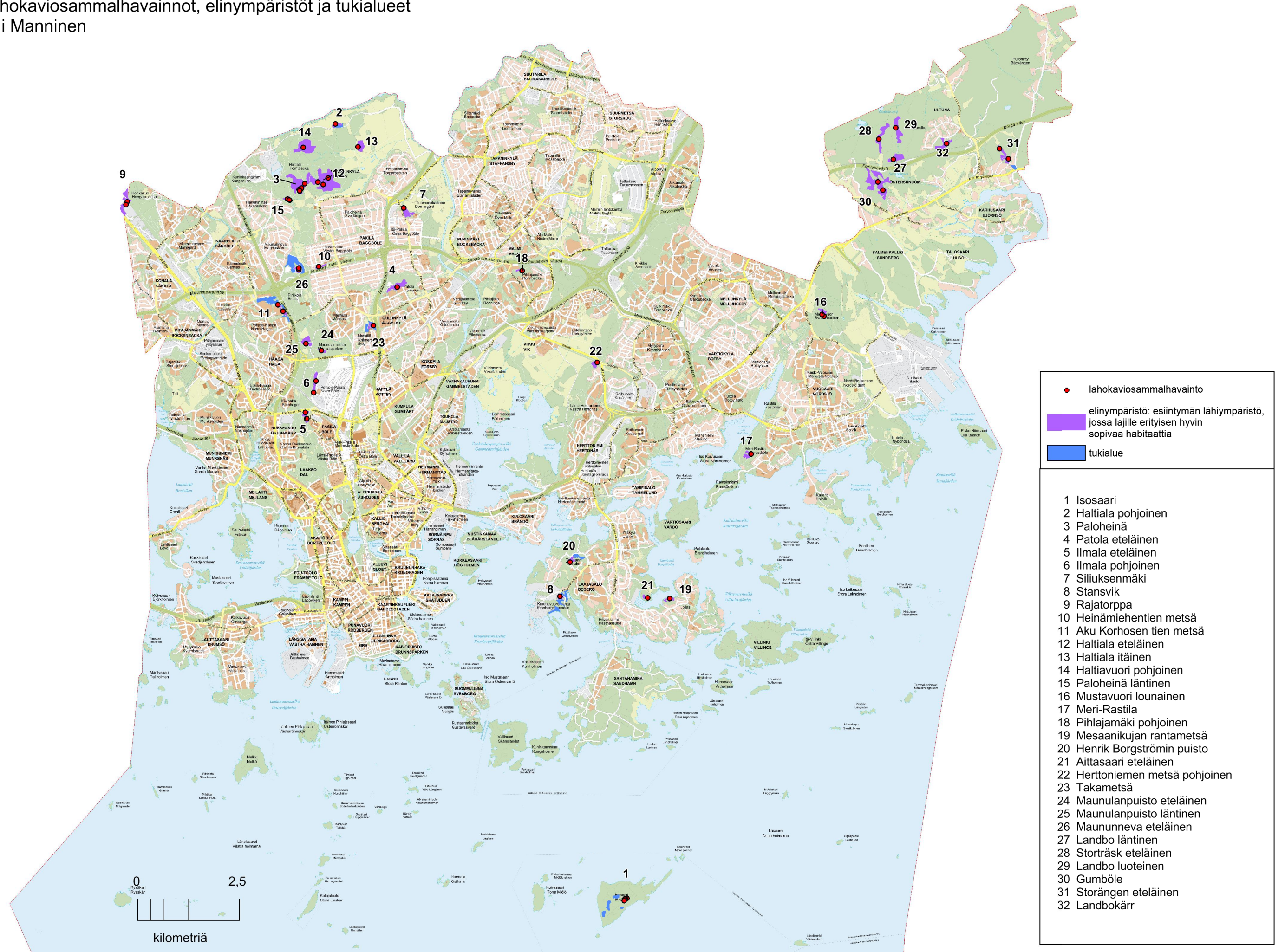
Kiitokset: Kiitos Laura Ahopellolle ja Maija Rozenfeldelle maastotyöavusta ja useiden esiintymien löytämisestä. Kiitos Keijo Savolalle lukuisista kohdevinkeistä, jotka helpottivat kartoitustyöskentelyä. Kiitos Sanna Elijoelle avusta raportin toimittamisessa.

Kirjallisuus

Syrjänen, K. & Laaka-Lindberg, S.. 2009: *Buxbaumia viridis* - äärimmäisen uhanalainen. Julk.: Laaka-Lindberg, S., Anttila, S. & Syrjänen, K. (toim.). Suomen uhanalaiset sammaleet. Suomen ympäristökeskus, Helsinki. Ympäristöopas. S. 56-57.

Lahokaviosammalhavainnot, elinympäristöt ja tukialueet

Olli Manninen

Kuvailulehti

Tekijä(t)	Olli Manninen
Nimeke	Helsingin lahokaviosammalselvitys 2017
Sarjan nimeke	Helsingin kaupungin kaupunkiympäristön julkaisuja
Sarjanumero	2017:8
Julkaisuaika	Marraskuu 2017
Sivuja	29
Liitteitä	1
ISBN	978-952-331-350-7 (verkkoversio), 978-952-331-349-1 (painettu versio)
ISSN	2489-4230 (verkkoversio), 2489-4222 (painettu versio)
Kieli, koko teos	Suomi
Kieli, yhteenveto	Suomi, ruotsi, englanti

Tiivistelmä:

Lahokaviosammal (*Buxbaumia viridis*) on maassamme äärimmäisen uhanalaiseksi (CR) vuonna 2010 luokiteltu lehtisammallaji. Se on myös EU:n luontodirektiivin liitteen II mukaan suojeltava laji sekä luonnonsuojeluasetuksen mukaan erityisesti suojeltava laji.

Lahokaviosammalen esiintymiä kartoitettiin Helsingissä huhtikuussa ja lokakuussa 2017 yhdeksän maastopäivän ajan. Kartoituskohteiksi valittiin lajille potentiaalisiksi arvioituja metsäkohteita ympäri kaupunkia.

Tavoitteena oli parantaa tietämystä tämän vastikään uudelleen Helsingistä löytyneen sammalen levinneisyydestä ja ekologiasta Helsingissä. Kartoituksen perusteella saadaan kohtalaisen hyvä käsitys lajille tärkeimmistä metsäalueista Helsingissä. Tietoa tullaan käyttämään hyväksi kaupunkisuunnittelussa ja luonnonsuojelusuunnittelussa.

Maastokartoitusten aikana löydettiin yhteensä 27 uutta esiintymärunkoa, joista 20:a voidaan pitää erillisinä esiintyminä. Määrä oli kohteiden laatuun nähden varsin odotettu. Yhteensä aiemmin löytyneiden esiintymien kanssa on nykyisen Helsingin kunnan alueelta nyt 54 löytöä 32 erillisellä alueella. Helsingin metsät ovat varsin merkittävässä roolissa lajin koko Suomen levinneisyyttä ajatellen.

Lahokaviosammalhavainnoinnin lisäksi maastotöissä havainnoitiin jonkin verran muutakin harvinaista ja uhanalaista metsien lajistoa. Muutamista jäkälistä, sammalista ja lahottajasienistä saatiinkin merkittävää uutta tietoa. Nämä yhdessä aiemmin teetettyjen luontoselvitysten kanssa vahvistavat käsitystä Helsingin kuusivaltaisten vanhojen metsien suuresta merkityksestä uhanalaiselle metsälajistolle.

Lahokaviosammalen systemaattista kartoitustyötä ei Suomessa tehty samassa laajuudessa aikaisemmin. Raportissa hahmotellaan metodeja ja käytäntöjä tällaisten kartoitusten tekemiselle. Kirjoittajan omat maastohavainnot lajista Ruotsissa ja Suomessa ovat pohjana pohdinnoille lajin ekologiasta ja kartoittamisesta.

Avainsanat Helsinki, sammal, metsä, luontokartoitus, uhanalaiset lajit, luonnonsuojelu

Helsinki

Kaupunkiympäristön toimiala huolehtii Helsingin kaupunkiympäristön suunnittelusta, rakentamisesta ja ylläpidosta, rakennusvalvonnasta sekä ympäristöön liittyvistä palveluista.